

Doradztwo Zawodowe

w szkole

ZGODNOŚĆ
Z ROZPORZĄDZENIEM

ponadpodstawowej

PAKIET MATERIAŁÓW

MAJ 2019

Najważniejsze kompetencje miękkie,
które zwiększają szanse na rynku pracy

Doradztwo zawodowe w szkole ponadpodstawowej

Maj 2019

Wiedza na usługach
rynku

Autorzy: Małgorzata Budzik
Redaktor prowadzący: Marta Łyskawińska
Koordynator wydawniczy: Monika Kanigowska
Zdjęcia: Dreamstime, Adobe Stock
Skład i projekt okładki: Dariusz Ziach

ISBN 978-83-260-3279-0 Komplet
ISBN 978-83-260-3280-6 Uzupełnienie

Nr produktu: 170219

Forum Media Polska Sp. z o.o.
ul. Polska 13, 60-595 Poznań
tel. 61 66 55 810, fax 61 66 55 888
www.forum-media.pl

Spis treści:

Które z kompetencji pozazawodowych są twoją mocną stroną?

Najważniejsze kompetencje miękkie, które zwiększają szanse na rynku pracy

1. Komunikatywność	5
Praca z metaforą	5
TRZY SITA – Michel Piquemal	6
Ćwiczenia	7
Spójność komunikacji werbalnej i niewerbalnej	9
Zasady wywierania wpływu	10
Zmiana pozycji percepcyjnych	11
Czy mowa jest srebrem, a milczenie złotem? Komunikacja werbalna i niewerbalna	12
2. Asertywność	14
Praca z metaforą	15
ONA UWAŻA, ŻE JESTEM PRAWDZIWY! – Anthony de Mello	15
Ćwiczenia	16
Komunikat „JA”, czyli zastąpienie ocen opiniami	18
Pięć praw Fensterheima – kanon asertywności	19
Profity wynikające z asertywności	20
Co wiesz o asertywności? Sztuka mówienia NIE	21
3. Budowanie relacji	23
Praca z metaforą	24
ORZEŁ I KURA – Anthony de Mello	24
Ćwiczenia	25
Jak budować pozytywne relacje	27
12 najlepszych umiejętności, dzięki którym stworzysz pozytywne relacje interpersonalne	28
Cztery postawy życiowe w relacjach	29
Dobre relacje – co o nich wiesz? Budowanie relacji interpersonalnych	30
4. Twórcze rozwiązywanie problemów	32
Praca z metaforą	33
SKÓRKA POMARAŃCZY – Sławomir Prusakowski	33
Ćwiczenia	34
5 razy dlaczego	36
50 pomysłów rozwiązania problemu	37
Spojrzenie z innej perspektywy	38
Jak sobie poradzisz? Twórcze rozwiązywanie problemów	39

5. Zarządzanie sobą w czasie	41
Praca z metaforą	42
PYTANIE DO LAMY – Anthony de Mello	42
Ćwiczenia	43
Czas menedżera: kto go kradnie?	45
Jak mógłbym już teraz najlepiej wykorzystać swój czas?	46
Co robię lepiej niż inni?	47
Komu w drogę, temu czas?	48
6. Odporność na stres	50
Praca z metaforą	51
KIEDY JESTEŚ ZMĘCZONY – Phil Bosmans	51
Ćwiczenia	52
Co mnie stresuje?	54
Jak poradzić sobie ze stresem?	55
Jak zwiększyć swoją efektywność?	56
Co wiesz o stresie? Dobry i zły stres	57
7. Orientacja na cel	59
Praca z metaforą	59
MISECZKA – OSHO	60
Ćwiczenia	61
Co takiego chciałbym naprawdę robić w życiu?	63
Kroki do realizacji celu	64
Czynniki sprzyjające zaangażowaniu	66
Do jakiego celu prowadzi ta droga? Zarządzanie przez cele – o tym na pewno jeszcze nie wiedziałeś	67
8. Zdolność adaptacji do zmian	69
Praca z metaforą	70
LOS ŚLIMAKA – Carlos Castaneda	70
Ćwiczenia	71
Ruch w nowym kierunku	72
Góra lodowa sukcesu	73
Drzewko zmiany	74
Czy wszystko jest zmianą?	75

1. Komunikatywność

„Pośród wielu nieszczęść uczymy się sztuki milczenia.”
Seneka Młodszy

takty, towarzyską oraz biegle władającą ojczystym językiem.

Komunikatywność – to jedna z kluczowych kompetencji w XXI wieku, mająca związek z porozumiewaniem się oraz przekazywaniem informacji. Osoba komunikatywna – to taka, która dobrze rozumie się z innymi ludźmi. Lubi mówić, pisać, rozmawiać, a formułowanie myśli nie sprawia jej większych trudności. Dotyczy to różnych form, poziomów, stylów wypowiedzi. Dobrze się czuje zarówno w obszarze komunikacji werbalnej, jak i niewerbalnej.

Komunikatywność w kontekście wypowiedzi ustnych i pisemnych w języku ojczystym oznacza: przejrzystość, czytelność, gładkość, jasność, klarowność, lekkość, łatwość, nośność, obrazowość, płynność, pogładowość, przejrzystość, wyrazistość, zrozumiałość formułowanego komunikatu. To także zaawansowane umiejętności, jak m.in.: negocjowanie, argumentowanie, przemawianie, dyskusowanie, pisanie dysertacji, raportów i wiele innych.

Nie sposób funkcjonować we współczesnym świecie – zarówno w sferze osobistej, społecznej, zawodowej, biznesowej i wielu innych obszarach – bez wysokich umiejętności komunikacyjnych. Bez względu na to, czy lubimy się komunikować, czy nie, powinniśmy stale rozwijać tę kompetencję. Dzięki komunikatywności można bardzo wiele zyskać, a przez brak tej umiejętności można bardzo wiele stracić.

Poziom kompetencji komunikacyjnych, zaliczanych do umiejętności społecznych, stanowi o efektywności działań, poczuciu dobrostanu psychofizycznego, ma przełożenie na poczucie własnej wartości i skuteczności oraz pozwala na osiąganie sukcesów osobistych i zawodowych. Choć umiejętność ta wydaje się oczywista i naturalna, jak oddychanie, to jednak w praktyce komunikacyjnej okazuje się coś zupełnie innego.

Bycie komunikatywnym obecnie traktowane jest przez pracodawców na równi ze znajomością języków obcych. Poziom komunikatywności mówi bardzo wiele o kandydacie już podczas rozmowy kwalifikacyjnej. Wysoki poziom komunikatywności informuje rekrutera, że potencjalny pracownik jest osobą otwartą na świat, łatwo nawiązującą kon-

Warto zatem zainwestować swój czas, aby zaangażować się w rozwój i doskonalenie kompetencji komunikacyjnych. To bardzo dynamiczny obszar, który wymaga uważności i uczenia się przez całe życie. Nigdy nie można stwierdzić, że osiągnęliśmy najwyższy poziom i już nic więcej nie musimy robić w tym zakresie.

Praca z metaforą

Przeczytaj uważnie tekst, zwracając uwagę na jego metaforyczny charakter. Najlepiej zrób to kilka razy. Następnie zapoznaj się z poniższymi pytaniami. Poświęć kilka minut i odpowiedz pisemnie na poruszone kwestie. Swoimi refleksjami podziel się z kolegami i koleżankami w grupie. Wróć za jakiś czas do tekstu i ponownie się z nim zapoznaj. Zastanów się, czy udzielisz takich samych, czy innych odpowiedzi. Uzasadnij, dlaczego.

- Co myślisz po przeczytaniu tej historii?
- Co czujesz po przeczytaniu tej historii?
- Co się wydarzyło?
- Co można zrobić w tej sytuacji?
- Co jest możliwe?
- Które rozwiązanie jest najlepsze?
- Jaka mądrość płynie dla ciebie z tej historii?
- Co weźmiesz z tej historii dla siebie?
- Co zrobisz już dzisiaj z pozyskaną wiedzą?
- Komu ofiarujesz w prezencie tę opowiadankę?
- Co ma mu to dać?
- Co zyska dzięki tej wiedzy?
- Za co sobie podziękujesz?

TRZY SITA – Michel Piquemal

Któregoś dnia zjawiał się u filozofa Sokratesa jakiś człowiek i chciał się z nim podzielić pewną wiadomością.

– Posłuchaj, Sokratesie, koniecznie muszę ci powiedzieć, jak się zachował twój przyjaciel.

– Od razu ci przerwę – powiedział mu Sokrates. – I zapytam, czy pomyślałeś o tym, żeby przesiać to, co masz mi do powiedzenia, przez trzy sita?

A ponieważ rozmówca spojrzał na niego nic nierozumiejącym wzrokiem, Sokrates tak to objaśnił:

– Otóż, zanim zaczniemy mówić, zawsze powinniśmy przesiać to, co chcemy powiedzieć, przez trzy sita. Przypatrzmy się temu!

Pierwsze sito – to sito prawdy. Czy sprawdziłeś, że to, co masz mi do powiedzenia, jest doskonale zgodne z prawdą?

– Nie, słyszałem, jak o tym mówiono, i...

– No cóż... Sądzę jednak, że przynajmniej przesiałeś to przez drugie sito, którym jest sito dobra. Czy to, co tak bardzo chcesz mi powiedzieć, jest przynajmniej jakąś dobrą rzeczą?

Rozmówca Sokratesa zawahał się, a potem odpowiedział:

– Nie, niestety, to nie jest nic dobrego, wręcz przeciwnie...

– Hm! – westchnął filozof. – Pomimo to przypatrzmy się trzeciemu situ. Czy to, co pragniesz mi powiedzieć, jest przynajmniej pożyteczne?

– Pożyteczne? Raczej nie...

– W takim razie nie mówmy o tym wcale! – powiedział Sokrates. – Jeżeli to, co pragniesz wyjawić, nie jest ani prawdziwe, ani dobre, ani pożyteczne, wolę nic o tym nie wiedzieć. A i tobie radzę, żebyś o tym zapomniał...⁵

⁵ M. Piquemal, *Bajki filozoficzne*, Warszawa 2010, s. 5.

Ćwiczenia

ĆWICZENIE 1

Konstruktywna informacja zwrotna – to komunikat, który pozwala na budowanie niedyrektywnej komunikacji. Dzięki jej formule nadawca koncentruje się na swoich spostrzeżeniach, a nie wyciąga wniosków; dokonuje opisu, a nie ocenia; mówi o zachowaniu danej osoby, nie o samej osobie. Informacja zwrotna może mieć różną formę. Jeden z modeli zakłada cztery elementy: wskazuje dobre elementy, pokazuje to, co wymaga poprawy, nad czym trzeba popracować, daje wskazówki, jak należy to poprawić, daje wskazówki, w jakim kierunku można się rozwijać. W zmianie monologu z negatywnego na pozytywny wspiera FUKO. Akronim oznacza: Fakty, Uczucia, Konsekwencje, Oczekiwania.

Przekształć negatywne komunikaty na pozytywne:

KOMUNIKAT NEGATYWNY	KOMUNIKAT POZYTYWNY FUKO
Nie masz o tym bladego pojęcia	F: U: K: O:
Nic nie potrafisz zrobić dobrze	F: U: K: O:
Nie będę z tobą na ten temat rozmawiała	F: U: K: O:
Na pewno ci się nie uda	F: U: K: O:
Nie zrobisz tego	F: U: K: O:
Jesteś najślabszy	F: U: K: O:

KOMUNIKAT NEGATYWNY	KOMUNIKAT POZYTYWNY FUKO
Ta propozycja jest nie do przyjęcia	F: U: K: O:
To nie jest dla ciebie	F: U: K: O:
Nie trzaskaj drzwiami	F: U: K: O:
Nie jesteś zbyt błyskotliwy	F: U: K: O:

ĆWICZENIE 2

W modelu komunikacji międzyosobowej według Friedemanna Schulza von Thuna istnieją cztery płaszczyzny wypowiedzi. Oznacza to, że każda wypowiedź zawiera cztery różne elementy. Wybrane komunikaty odczytaj na cztery różne sposoby.

	KOMUNIKAT 1 „Zielone światło”	KOMUNIKAT 2 „Jest mi gorąco”	KOMUNIKAT 3 „Załóż czapkę”
Płaszczyzna APELU			
Płaszczyzna RZECZOWA			
Płaszczyzna RELACJI			
Płaszczyzna UJAWNIANIA SIEBIE			

Spójność komunikacji werbalnej i niewerbalnej

Aby twój przekaz został właściwie odebrany, powinien być spójny. Komunikując się z innymi ludźmi warto zadbać o to, aby komunikat słowny i komunikat niewerbalny były ze sobą skorelowane. Oznacza to, że mimika, gestykulacja, postawa ciała współgrają z wypowiedzianymi słowami.

KOMUNIKAT WERBALNY	KOMUNIKAT NIEWERBALNY	
	wzmacnia POZYTYWNY komunikat werbalny	wzmacnia NEGATYWNY komunikat werbalny
		skrzyżowane nogi
	otwarte dłonie	
Nie mów tak do mnie		szybki oddech
		unikanie kontaktu wzrokowego
Zapraszam cię na spotkanie	uśmiech	
Pożycz mi książkę		

Zasady wywierania wpływu

Robert Cialdini jest najbardziej znanym twórcą zasad wywierania wpływu na ludzi. Zgodnie ze szkołą amerykańskiego profesora psychologii społecznej tych zasad jest sześć. Warto zastanowić się nad tym, jak skłonić kogoś do zmiany postępowania lub decyzji oraz w jaki sposób ochronić się przed wpływem innych na nasze wybory.

ZASADA	SYTUACJA 1	SYTUACJA 2	SYTUACJA 3
WZAJEMNOŚCI			
KONSEKWENCJI			
SPOŁECZNEGO DOWODU SŁUSZNOŚCI			
LUBIENIA			
AUTORYTETU			
NIEDOSTĘPNOŚCI			

Zmiana pozycji percepcyjnych

Zmiana perspektywy – to jedna z kluczowych umiejętności w komunikacji interpersonalnej, mająca bezpośrednie przełożenie na jej efektywność. Pozwala między innymi na zdobycie dystansu do siebie, rozmówcy i sytuacji oraz na znalezienie satysfakcjonujących rozwiązań na pojawiające się problemy.

OPIS SYTUACJI	PERSPEKTYWA ROZMÓWCY 1	PERSPEKTYWA ROZMÓWCY 2	PERSPEKTYWA ROZMÓWCY 3

Czy mowa jest srebrem, a milczenie złotem?

Komunikacja werbalna i niewerbalna

1. Komunikacja polega na:

- przekazywaniu i odbieraniu informacji w bezpośrednim kontakcie z drugą osobą,
- przekazywaniu stanów psychicznych jednej osoby lub grupy za pośrednictwem kodu,
- transportowaniu znaczeń językowych w celu ich dalszego utrwalania,
- odbieraniu komunikatów na podstawie tego, co się selektywnie widzi.

2. Mechanizm komunikowania się posiada trzy podstawowe elementy:

- przekazywanie, nadawanie, odbieranie informacji,
- porozumiewanie się, przekazywanie myśli i podawanie wiadomości,
- nadawca, komunikat, odbiorca,
- gesty, mimika, pantomimika.

3. Każdy komunikat składa się z czterech płaszczyzn:

- apelu, rzeczowej, relacji, ujawniania siebie,
- apelu, przedmiotowej, relacji, ujawniania siebie,
- manifestu, rzeczowej, relacji, ujawniania siebie,
- apelu, rzeczowej, relacji, ujawniania rozmówcy.

4. Pytania otwarte to:

- kto, co, kiedy, jak, gdzie, po co, w jaki sposób,
- kto, co, kiedy, jak, gdzie, czy, dlaczego,
- dlaczego, czy, jak, gdzie, po co, w jaki sposób,
- kto, co, kiedy, dlaczego, gdzie, po co, czy.

5. Kompetencje te dotyczą odpowiedniego reagowania zarówno na komunikat werbalny, jak również na komunikat niewerbalny:

- aktywne słuchanie,
- aktywne mówienie,

- aktywne komunikowanie,
- aktywne odpowiadanie.

6. Istotnym punktem gwarantującym przestrzeganie zasad i norm dobrej komunikacji podczas spotkania indywidualnego lub grupowego jest zawarcie:

- umowy,
- kontraktu,
- porozumienia,
- regulaminu.

7. Do najważniejszych błędów komunikacyjnych zalicza się m.in.:

- potakiwanie, moralizowanie,
- odzwierciedlanie, parafrazowanie,
- nagradzanie, aktywne słuchanie,
- chwalenie, potakiwanie.

8. Dzięki stosowaniu parafrazy komunikacja nabiera nowej jakości oraz:

- eliminowane są bariery komunikacyjne,
- eliminowane są błędy językowe,
- eliminowane są agresywne komunikaty,
- eliminowane są komunikaty perswazyjne.

9. Zmiana monologu z negatywnego na pozytywny to zasada:

- FUKA,
- FIKO,
- FUKO,
- FAKO.

10. Zasadą udzielania asertywnej informacji zwrotnej nie jest:

- Mów o zachowaniu danej osoby, nie o samej osobie.
- Dziel się pomysłami i informacjami, a nie dawaj rad.
- Wyciągaj wnioski, a nie mów tylko o spostrzeżeniach.
- Dokonuj opisu, a nie ocen.